

Кристиан Ујлаки
Књижница и читаоница „Фран Галовић“, Копривница
kristian@knjiznica-koprivnica.hr

УДК 027.5(497.5 Koprivnica)

Књижница као мјесто социјалне инклузије

Сажетак

Постулати „књижница отворена свима“ и „писменост за све“ су темељ на којима копривничка књижница дјелује. То се одражава у разноликости књижничног фонда и књижничне грађе, квалитети услуга и понуђених програма, те промицању вриједности цивилног друштва. Као једна од првих народних књижница у Хрватској, копривничка књижница је изградила имиџ и понуду књижничних услуга за широки круг корисника као истински „културно-информацијски центар“ и као својеврсни „дневни боравак“ за све скупине грађана.

Кључне ријечи:

Књижница и читаоница „Фран Галовић“ Копривница, социјална инклузија, књижничне услуге за слијепе и слабовидне, књижничне услуге за дјецу и младе, књижничне услуге за одрасле, цјеложивотно образовање књижничара

Окњижици и читаоници „Фран Галовић“ Копривница

Иако није једна од већих у Хрватској, Књижница и читаоница „Фран Галовић“ Копривница препозната је у јавности и књижничарској заједници по својим иновативним пројектима и програмима којима потиче читање и писменост. Дјелује као локално културно и информацијско мултимедијално средиште које подупире образовање, цјеложивотно учење, информирање и креативно провођење слободног времена под слоганима „књижница отворена свима“ и „писменост за све“.

Књижница покрива подручје Града Копривнице, средње великог хрватског града (око 32.000 становника) и Копривничко-крижевачке жупаније (122.000 становника). Смјештена је у сјеверозападном, господарски најразвијенијем дијелу Републике Хрватске.

Књижница има 22 запосленика, од тога 16 стручних радника. Има 8.100 уписаних чланова (и најмање два пута толико корисника услуга), око 122.000 свежа књига, 104 претплата на периодику, 4.600 јединица некњижне грађе и око 95.000 посјета годишње.

Књижница носи име по познатом хрватском пјеснику Франу Галовићу, рођеном у околици Копривнице, погинулом у Првом свјетском рату. Најпознатије су његове пјесме писане кајкавским дијалектом.

Зграда Књижнице са сунцобранима на тераси

Она је готово тридесет година смјештена у згради на главном градском тргу, изграђеној 60-их година 19. стољећа (споменик културе прве категорије). Зграда је кроз повијест мијењала функције (хотел, кавана, бријачница, жељезара, стамбени простор). Посљедња, вишегодишња унутарња адаптација и реконструкција зграде довршена је прије неколико година, како би се добио додатни простор потребан за увођење нових, савремених књижничних услуга, збирки и садржаја. Простор Књижнице данас из-

носи 1.058м², а састоји се од подрумског дијела (депо књига), приземља (Одјел за одрасле), полуката (Дјечји одјел), првог ката (Читаоница тиска, Служба набаве и обраде, Жупанијска матична служба, Библиобусна служба, Административно-техничке службе, Равнатељство) и поткровља (Стручно-зnanствени одјел).

Спроводи динамичан, проактиван и креативан концепт, који је у потпуности усмјерен према корисницима и животу локалне заједнице. Његује сурадњу и бројне партнерске односе с невладиним удругама, установама, организацијама и појединцима. Тај се концепт очитује како у организацијској култури која његује тимски приступ раду, тако и у организацијској структури.

Програмии пројекти

У копривничкој књижници се посебна позорност посвећује едукативно-анимацијским програмима и пројектима, којима се потичу читатељски интереси и навике најширег круга корисника. Истовремено, привлачи се позорности јавности на понуду и улогу књижнице.

Посебна пажња се полаже на програме социјалне инклузије. „Социјална инклузија значи да пружатељи књижничних услуга морају уочити тјелесне, осјетилне, културне и психолошке препреке које онемогућују особе с посебним потребама или их обесхрабрују при кориштењу њихове услуге те да морају подузети одговарајуће кораке како би их уклонили или умањили. Такво разумијевање мора дјеловати на свим разинама, а особито на разини управе.”¹

Копривничка књижница кроз своје програме и пројекте укључује у друштвени живот припаднике друштвено запостављених скупина (старији, незапослени, немоћни, хендикепирани...), особито кроз сурадњу с невладиним организацијама. Једна од таквих дуго-годишњих сурадњи је она с Удругом слијепих Копривничко-крижевачке жупаније, која је била темељ за увођење књижничне услуге за слијепе и слабовидне.

Књижнична услуга за слијепе и слабовидне

Књижнична услуга за слијепе и слабовидне на подручју Копривничко-крижевачке жупаније покренута је као пилот пројект у Хрватској, захваљујући донацији Еуропске уније у оквиру Програма CARDS-a

2002. године. Услуга је имплементирана у понуду Књижнице у 2006. години: формирана је посебна збирка књижничне грађе са звучним књигама, тактилним сликовницама, тактилним играчкама, књигама о слијепима, књигама на брајици, књигама на увећаном тиску, те набављена специјална техничка опрема – помагала за слијепе (рачунала с додатном опремом, Brailleov принтер за испис с рачунала, електроничка повећала за слабовидне, МР3 playeri за кориштење звучних књига у књижници, транспортер за особе с вишеструком инвалидношћу, односно тешко покретних особа за успон по стубишту, будући да књижница нема дизало. Услуга је интегрирана у понуду књижнице на концептуалној разини (визија, мисија, вриједности) и на практичној разини (у све одјеле књижнице, а у плану је и међукњижнична посудба на разини жупаније и посудба путем библиобуса). Основни циљ услуге је социјална инклузија слијепих и слабовидних суграђана у живот локалне заједнице и друштва у цјелини путем локалне књижнице. Овом услугом омогућен им је равноправан приступ изворима знања и информирања.

Електронско повећало за слабовидне

Захваљујући сурадњи с Удругом слијепих Копривничко-крижевачке жупаније, ова се услуга и даље успјешно развија окупљајући у књижници слијепе и слабовидне особе с подручја цијеле Жупаније – дјецу, младе и одрасле. Укључују се у бројне програме и пројекте, а многи су интеграцијског карактера, јер у њима равноправно судјелују слијепи и видећи корисници. Од пројеката истичемо пројект едукације за одрасле слијепе и слабовидне особе *Претпоставка цјеложивотног учења особа с оштећењем вида: учење брајице и информатике* и пројект *Сви смо различити, а опет смо слични*, са циљем сензибилизације дјецу у редовним вртићима за потребе дјецу с оштећењем вида и другим инвалидитетима.

¹ Rosemary Kavanagh i Beatrice Christensen Skoeld ur., *Knjižnice za slijepe i informacijsko doba : smjernice za razvoj službi i usluga* (Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2006), 76.

Будући да књижнична услуга за слијепе и слабовидне подиже квалитету социјалних услуга у Копривничко-крижевачкој жупанији, ријетка је у народним књижницама у Хрватској, али и у иностранству, копривнички књижничари јесу спјехом промовирају на домаћим и страним стручним скуповима – до сада у Словенији, Њемачкој (Берлин), Јужноафричкој Републици (Дурбан), а држе и стручну едукацију за књижничаре у Хрватској о имплементацији ове специфичне књижничне услуге.

Услуге за дјецу и младе

Најбројније активности копривничке књижнице намијењене су дјечи и младима, будући да се читалачке навике и интереси стварају у најранијој доби и потребне су цијелог живота.

Књиге за бебе

Програм *Књиге за бебе* обухваћа сву дјецу која се роде у копривничкој Опћој болници. Проводи се од 1999. године, с циљем скретања позорности родитељима, првенствено мајкама, на значај раних потицаја за развој вјештина читања и писања у каснијој, школској доби, али и тијekom цијелог живота. Осим тога, намјера је сензибилизирати јавност на важност стварања позитивног окружења за потицање читања и писмености од најраније доби у обитељи и друштву опћенито. Сваком новорођеном дјетету, већ у родилишту се преко здравствених радника поклањају пакетићи са сликовницама за бебе и едукативним материјалима за родитеље, првенствено мајке.

Причаоница-играоница за бебе и дјецу до три године старости

У 2008. години Књижница је, на тражење родитеља, покренула ову нову услугу. Циљ је омогућити заједничко дружење беба и мале дјеце до три године и њихових родитеља, уз стручно водство одгајатељица – вањских сурадница и књижничарки с Дјечјег одјела. Уз циљане игре, пјесме и остале активности, родитељима се препоручује стручна литература и сликовнице на одређену тему, те стручна и савјетодавна помоћ како квалитетно водити вријеме с дјететом. До сада су обрађене теме: „Комуникација и потицање развоја говора код дјетета”, „Важност здраве прехране од најраније доби”, „У благданском окружењу”, „Бринимо о здрављу: културно-хигијенске навике најмлађих”, „Чиним ли добро? Када и како рећи НЕ дјетету”, „У сусрет прољећу”.

Причаоница за дјецу од 4-6 година

Причаоница има најдужу традицију од свих књижничких програма – 2008. године била је у знаку 25. обљетнице ове популарне услуге за дјецу предшколске доби од 4-6 година. Књижница је организира у сарадњи с вањском сурадницом – одгајатељицом из дјечјег вртића. Често гостују и занимљиве особе из јавног живота, које се друже с дјецом и причају им приче.

Потицање емпатије – видећа дјеца и тактилна грађа за слијепу децу

Компјуторске играонице и радионице

Компјуторске играонице и радионице најатрактивнији су и најпосећенији програми у Дјечјем одјелу. Циљ им је развијати код предшколске и основношколске дјеце информатичку и информацијску писменост и сналажење, првенствено проналажење података на CD-ROM-овима и Интернету, те их оспособити за самостално кориштење новим медијима и технологијама.

Креативне радионице

Креативне радионице такођер су врло популарне међу копривничком дјецом и младима. Спомињемо само неке: „Како написати причу?”, „Како нацртати стрип?”, „Како илустрирати причу?”, „Израда дигиталне сликовнице”, те „Звучна сликовница – што је то?”. Циљ је потицати креативност и стваралаштво дјеце и младих уз водство провјерених књижевних и ликовних стваратеља. Посебно озрачје се ствара на радионицама којима је циљ социјална инклузија или друштвено укључивање старијих особа и особа с посебним потребама. Тако су баке из Дома за старије и немоћне редовити гости књижнице. Програмом *Кад смо биле мале* потиче се међугенерацјско дружење и пренашају сјећања на најмлађе. Дјеца и баке окупљају се у књижници, те се забављају уз причање прича и

пјесмице, израду разних предмета, украса и сл. Осим тога, сурадници књижнице су и млађе одрасле особе с менталном ретардацијом из локалног Клуба „Латица“, заједно са својом водитељицом дефектологињом, које одржавају успјешне ликовне радионице под називом „Осликавање свиле“.

Услугез ао драсле

Копривничка књижница настоји бити „дневни боравак“ и „радна соба“, угодно мјесто за учење, дружење и састајање не само дјеце и младих, него и одраслих. У књижници се одржавају књижевне вечери, предавања, трибине, радионице. Карактеристично је да се с неким програмима излази изван физичких зидова књижничне зграде. Тако се у градском парку, тијekom љетних мјесеци, одржавају *Љетне тржнице књига*, на којима се већ тринаесту годину заредом окупљају грађани око купње и размјене књига, стрипова, поштанских марака, разгледница и сл. Књижници је то прилика да се уз врло ниску цијену ријеша својих отписаних књига. Врло је популарна љетна акција *Читајте под сунцобранима*. На тераси испред Књижнице, књижничари, по узору на сусједне кафиће, поставе столове, столице и сунцобране, под којима се читају новине, игра шах, продају или дијеле отписане књиге, те одржавају бројне радионице и приредбе за дјецу и одрасле. Под сунцобранима се организирају и здравствене консултације у сурадњи са здравственим стручњацима из локалне Опће болнице и жупанијског Завода за јавно здравство. Циљ је пружање грађанима информација о здрављу, превенцији и правима пацијената.

Од осталих садржаја, свакако треба споменути пројект информацијско-информатичког описмењавања незапослених жена, који је резултат сурадње са Заводом за запошљавање. Циљ му је повећати изгледе за проналажење запослења тешко запошљивој скупини – женама изнад 40 година, са малим или никаквим знањем рада на рачуналу.

Врло су посјећени и програми које копривнички књижничари организирају под називом *Дан отворених врата Књижнице*. Уз бесплатно учлањивање, организирају се обиласци књижнице под стручним водством „од подрума до тавана“, поклањање отписаних књига, превентивни преглед вида, а прошле године је најатрактивнији садржај био за предшколског дјецу под називом *Убери причу* („берба“ сликовница са стабала у Градском парку, гостовање књижевника, наступ клауна).

Незаобилазан је и сусрет с најчитачима тисканих и звучних књига (дјецом и одраслима) уз подјелу признања, као и обиљежавање 8. травња, Свјетског дана Рома у књижници. Циљ је његовање културних различитости и развијање толеранције. Програм се већ више година успјешно одвија у Дјечјем одјелу

књижнице, тако да се у пригодним радионицама окупљају ромска и не-ромска дјеца с копривничког подручја Жупаније.

Књижничари се укључују у програме, акције и манифестације на разини Града Копривнице – *Копривничко љето, Галовићева јесен, Благданска догађања, Тједан кретања, Сретно дијете – сретан град – Копривница, Локална агенда 21*, итд. Сурађује се и са Савјетом за еуропске интеграције Копривничко-крижевачке жупаније, у склопу обиљежавања Дана Еуропе и Еуропског тједна. Организирају се заједничке промотивне активности и тематски округли столови, односно културне вечери уз судјеловање најшире јавности. Досадашње теме биле су: „Информације о ЕУ“ (2005), „Информацијско описмењавање дјеце и младих“ (2006), „Локалне вр-иједности у ЕУ контексту“ (2007) и „Културна разноликост Копривничко-крижевачке жупаније – културе националних мањина Мађара, Албанаца и Срба“ (2008).

Библиобус

Библиобус („покретна књижница“, „књижница на котачима“) ове године обиљежава 30. објетницу постојања при Књижници и читаоници „Фран Галовић“ Копривница. Прво возило набављено је 1979. године, а друго 2003. године. Омогућује доступност књигама и информацијама онима који због удаљености не могу користити стационаране књижнице (у Хрватској дјелује 12 покретних књижница). Посебна позорност се посвећује школској дјечи и дјечи у вртићима у удаљеним руралним насељима, којима су ускраћени многи културни садржаји. Осим тога, библиобус доставља књиге у куће особама с инвалидитетом на својим стајалиштима у насељима. Редовито посјећује Дом за старије и немоћне у Копривници.

Дигитализација – нове технологије у књижници

Књижница и читаоница „Фран Галовић“ је иницијатор и носитељ пројекта *Дигитализација завичајне и културне баштине – новине* Глас Подравине (1950-2007), првог пројекта реализираног у оквиру националног пројекта дигитализације *Хрватска културна баштина*.

Циљ пројекта је промоција завичајне и културне баштине кориштењем најсавременије технологије и поступака дигитализације. Дигитализација осигурава заштиту оригинала, а истовремено шири доступност информација најширем кругу корисника у земљи и иностранству путем Интернета или неког другог дигиталног медија. Партнери у провођењу овог пројекта били су Музеј Града Копривнице и подuzeће „Глас Подравине“.

Образовање књижничног собља

Образовано књижнично особље претпоставка је и темељ овако конципиране књижничне дјелатности. Образовање је важан дио књижничне организацијске културе и једна од темељних вриједности, како на концептуалној разини (књижнична мисија, визија, вриједности, задаци, активности), тако и у практичној реализацији (формалне образовне и стручне

квалификације, стално стручно усавршавање). У 2008. години стручни дјелатници Књижнице судјеловали су на 23 стручна скупа у земљи и иностранству и одржали рекордних 28 излагања. Осим тога, копривничка књижница се профилирала као локални едукацијски центар, као мјесто на којему едукацију проводе и у њој судјелују не само књижничари, него и људи сродних професија (учитељи, одгајатељи, логопеди, родитељи, сви заинтересирани).

Abstract

The foundations of the Public library of Koprivnica lie in the slogans "Library open to everybody" and "Literacy for all". They reflect basic values based on variety of library funds and materials, quality of services and offer programs, as well as promotion of civil society values. Public library of Koprivnica aims at continuous education of librarians, developing a wide network of quality partnership with individuals, institutions, local community, domestically and abroad. Special attention is being paid to inclusion programs for deprived population (older, unemployed, disabled and the handicapped), particularly through collaboration with non-governmental organizations.

Key words:

Public library "Fran Galović" Koprivnica, social inclusion, library services for blind and visually impaired, library services for children and youth, library services for adults, librarians' in-service education

ЛИТЕРАТУРА

1. Kavanagh, Rosemary i Betarice Christensen Skoeld, ur. *Knjižnice za slijepu u informacijsko doba*. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2006.
2. Gill, Philip i radna skupina Sekcije za narodne knjižnice, prir. *Narodna knjižnica: IFLA-ine i UNESCO-ve smjernice za razvoj službi i usluga*. Zagreb: Hrvatsko knjižničarsko društvo, 2003.
3. Petrić, Danijela. „Informacijsko opismenjavanje u knjižnici”. *Svezak – časopis Društva knjižničara Bilogore, Podravine i Kalničkog prigorja* god. VIII, br. 8 (2006). http://www.drustvo-knjiznicara-bpkp.hr/svezak/svezak8/S8_33.html (преузето 7. 4. 2008).
4. Petrić, Danijela. „Stručni skup Roditelji s bebama i malom djecom – dobro došli u knjižnicu!”. *Svezak – časopis Društva knjižničara Bilogore, Podravine i Kalničkog prigorja* god. IX, br. 9 (2007). http://www.drustvo-knjiznicara-bpkp.hr/svezak/svezak9/SVEZAK_07.PDF (преузето 7. 4. 2009).
5. Petrić, Danijela. „Programi za djecu i mlade Knjižnice i čitaonice 'Fran Galović' Koprivnica”. *Svezak – časopis Društva knjižničara Bilogore, Podravine i Kalničkog prigorja* god. X, br. 10 (2008). http://www.drustvo-knjiznicara-bpkp.hr/svezak/svezak10/svezak_10_prelom.pdf (преузето 7. 4. 2009).
6. Sabolović-Krajina, Dijana. „Koprivnička knjižnica kao obrazovno središte”. *Svezak – časopis Društva knjižničara Bilogore, Podravine i Kalničkog prigorja* god. VII, br. 7 (2005). http://www.drustvo-knjiznicara-bpkp.hr/svezak/svezak7/S7_27.html (преузето 7. 4. 2008).
7. Sabolović-Krajina, Dijana i Dragica Zlatar, ur. *Projekt „Knjižnična usluga za slijepu i slabovidne: Program Europske unije u Hrvatskoj CARDS 2002 „Pružanje usluga neprofitnog sektora u socijalnoj skrbi, zaštiti zdravlja, izvaninstitucionalnom odgoju i obrazovanju i zaštiti obitelji“*. Koprivnica: Udruga slijepih Koprivničko-križevačke županije, Knjižnica i čitaonica „Fran Galović“, 2006.
8. Sabolović-Krajina, Dijana. „Digitaliziran Glas Podravine”. *Svezak – časopis Društva knjižničara Bilogore, Podravine i Kalničkog prigorja* god. X, br. 10 (2008). http://www.drustvo-knjiznicara-bpkp.hr/svezak/svezak10/svezak_10_prelom.pdf (преузето 7. 4. 2009).
9. Sabolović-Krajina, Dijana. „Knjižničari kao edukatori – primjer Knjižnice i čitaonice 'Fran Galović' Koprivnica”. *Svezak – časopis Društva knjižničara Bilogore, Podravine i Kalničkog prigorja* god. X, br. 10 (2008). http://www.drustvo-knjiznicara-bpkp.hr/svezak/svezak10/svezak_10_prelom.pdf (преузето 7. 4. 2009).
10. Vugrinec, Ljiljana. „Knjižnična usluga za slijepu i slabovidne u Koprivnici”. *Svezak – časopis Društva knjižničara Bilogore, Podravine i Kalničkog prigorja* god. IX, br. 9 (2007). http://www.drustvo-knjiznicara-bpkp.hr/svezak/svezak9/SVEZAK_07.PDF (преузето 7. 4. 2009).
11. Žuliček, Gordana. „Disleksija: korisni savjeti za roditelje, učitelje i učenike”. *Svezak – časopis Društva knjižničara Bilogore, Podravine i Kalničkog prigorja* god. IX, br. 9 (2007). http://www.drustvo-knjiznicara-bpkp.hr/svezak/svezak9/SVEZAK_07.PDF (преузето 7. 4. 2009).